

Nr 152.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1935 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner.

(3:e avd.)

I den till riksdagen avlåtna, den 4 januari 1935 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1935/1936 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 21, sid. 46—48, av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till statliga och kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1935/1936 beräkna ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 5 april 1935 dagtecknad proposition, nr 231, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels till statliga och kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 4,500,000 kronor;

dels ock godkänna av departementschefen förordad ändring i grunderna för användningen av i propositionen omförmälda anslag till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande, väckta, den ena, nr 344, inom första kammaren av herr *J. B. Johansson* m. fl. och den andra, nr 625, inom andra kammaren av herr *A. Lindman* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte vid beviljande av anslag i anledning av arbetslösheten beakta de i motionerna anförda synpunkterna rörande de bristfälligheter, som vidlåda de allmänna arbetena i öppna marknaden såsom medel mot arbetslösheten, och i överensstämmelse därmed vid prövning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. *dels* avslå Kungl. Maj:ts hemställan om anvisande av ett reservationsanslag av 4,500,000 kronor till statliga och kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1935/1936, *dels ock* förklara, att vad som vid innevarande budgetårs utgång återstår av tidigare beviljade anslag till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet därefter ej längre skall stå till Kungl. Maj:ts förfogande för det med anslagen ansedda ändamålet,

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 345, inom första kammaren av herr *C. I. Asplund* och den andra, nr 630, inom andra kammaren av

herrar *E. Hage* och *O. W. Lövgren*, vari hemstälts, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m., ville medgiva, att Kungl. Maj:t må disponera den behållning, som uppstått å det av 1934 års riksdag för gråbergsbrytning i Kiirunavaara beviljade reservationsanslaget å 2 miljoner kronor och som vid februari månads utgång uppgick till ungefär 1,055,000 kronor, till bekostande eller understödjande av i motionen angivna arbetsföretag och malmförädlingsförsök i den mån de efter Kungl. Maj:ts prövning befinnas lämpade att i första hand bereda ökade arbetstillfällen för de ännu endast på halv tid arbetande malmfältarbetarna och därtill kunna vara ägnade att bereda ökad avsättning för den hittills mera svårsålda malmullen från Gällivare malmberg och därmed ökad brytning vid detta fält, varigenom även en viss malmfrakt över Luleå säkerställes;

dels en inom andra kammaren av herr *C. P. Ossbahr* väckt motion, nr 599, vari hemstälts, att, därest anslag beviljas till statliga beredskapsarbeten, därvid måtte av riksdagen bestämmas, att dessa medel helt skola avse försvarsändamål;

dels en inom andra kammaren av herrar *E. Åqvist* och *C. O. Johanson* i Huskvarna väckt motion, nr 623, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå i propositionen 231 gjord framställning om ändrade direktiv för subventioner och lån till enskild förvärvsverksamhet, avsedda att bestridas av anslag till arbetslöshetens bekämpande, ävensom besluta, att sådana subventioner eller lån, så snart omständigheterna medgiva, avvecklas;

dels en inom andra kammaren av herr *A. Vougt* väckt motion, nr 627, däri hemstälts, att riksdagen må medgiva, att av anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. skäligt belopp må av Kungl. Maj:t anvisas för bevarandet av inhemsk flygindustriverksamhet;

dels ock en inom samma kammare av herr *E. Hällgren* m. fl. väckt motion, nr 631, däri hemstälts, att riksdagen måtte till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett av vederbörande utskott närmare angivet belopp för bekämpande av arbetslösheten genom utförande av arbeten rörande nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg såsom beredskapsarbete.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

För innevarande budgetår har till statliga beredskapsarbeten anvisats ett anslag av 3,000,000 kronor. Vidare har av riksdagen anvisats dels ett anslag av 3,000,000 kronor till bidrag till kommunala beredskapsarbeten, dels ock ett anslag av 4,000,000 kronor till lån till sådana arbeten.

Såsom förut angivits, har Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskat ett gemensamt anslag, att disponeras för såväl statliga som kommunala beredskapsarbeten. Anslagets belopp har föreslagits till 4,500,000 kronor. Enligt departementschefens uttalande skulle anslaget användas enligt samma grunder, som gälla för de för innevarande budgetår anvisade anslagen till statliga och kommunala beredskapsarbeten.

Mot Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende har utskottet icke haft annat att erinra, än att det äskade anslaget synes böra bestämmas till 3,000,000 kronor. Av detta belopp torde 20,000 kronor böra användas till täckande av ytterligare kostnader för upprensning av norra inloppet till Fårösund.

Av det anförda följer, att utskottet icke kunnat tillstyrka det i motionerna I: 344 och II: 625 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts förslag. Då utskottet icke haft något att erinra mot de föreslagna grunderna för användningen av anslagsmedlen, har utskottet följaktligen ej heller kunnat tillstyrka motionen II: 599, vari hemställts, att riksdagen måtte bestämma, att medlen skulle helt avses till försvarsändamål.

I motionen II: 627 har hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att av anslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten finge av Kungl. Maj:t anvisas skäligt belopp för bevarandet av inhemsk flygindustri. Av motiveringen till motionen framgår, att med motionen särskilt åsyftats en i Stockholm av ingenjören Edmund Sparmann bedriven konstruktionsbyrå och flygmaskinsverkstad, vilken firma visat sig vara i stånd att frambringa en tekniskt högtstående konstruktion. Risk föreläge emellertid enligt motionen för att denna verksamhet nödgades upphöra, vilket bland annat skulle medföra, att dess tekniskt högt skolade personal ej kunde bevaras åt landet.

I likhet med vad i motionen framhållits, har utskottet ansett, att det är av vikt, att företag, som syfta till en på inhemsk konstruktionsverksamhet baserad flygmaskinsindustri, i händelse av behov röna uppmuntran från statsmakternas sida. Det har för den skull syntts utskottet böra tagas under övervägande, huruvida icke staten genom beställning av flygmaskiner, att förslagsvis användas såsom övningsmaskiner inom försvarsväsendet, borde giva det i motionen angivna företaget det stöd, varav det synes vara i behov. Utskottet har emellertid ställt sig tvekande inför förslaget att för detta ändamål disponera anslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten. Det har förefallit utskottet lämpligare att å riksstaten under femte huvudtiteln upptaga ett särskilt anslag till statsbeställningar, att av Kungl. Maj:t disponeras för ifrågavarande och andra ändamål efter i huvudsak samma grunder, som gälla för de av riksdagen tidigare till statsbeställningar anvisade medlen. Anslagets belopp har utskottet ansett böra bestämmas till 500,000 kronor.

Utskottet tillstyrker alltså, att i anledning av motionen II: 627 må under femte huvudtiteln anvisas ett anslag till statsbeställningar av 500,000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 345 och II: 630 har hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m., ville medgiva, att Kungl. Maj:t finge disponera den behållning, som uppstått å det av 1934 års riksdag för gråbergsbrytning i Kiirunavaara beviljade reservationsanslaget å 2,000,000 kronor och som vid februari månads utgång uppgick till omkring 1,055,000 kronor, till bekostande eller understödjande av i motionerna angivna arbetsföretag och malmförädlingsförsök i den mån de efter Kungl. Maj:ts prövning befunnes

lämpade att i första hand bereda ökade arbetstillfällena för de ännu endast på halv tid arbetande malmfältsarbetarna och därtill kunde vara ägnade att bereda ökad avsättning för den hittills mera svårsålda malmmullen från Gellivare malmberg och därmed ökad brytning vid detta fält, varigenom även en viss malmfrakt över Luleå säkerställdes.

De synpunkter och uppslag, som i motionerna framförts, hava synts utskottet böra komma under övervägande. Det har emellertid icke varit möjligt för utskottet att, innan närmare utredning verkstälts, taga ställning till de i motionerna berörda spörsmålen av teknisk och ekonomisk art. Utskottet har för den skull velat tillstyrka, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t, sedan vederbörande intressenter inkommit med framställning i ämnet, efter verkställd utredning vidtager de åtgärder, som befinnas erforderliga, därvid å anslaget till gråbergsbrytning förefintlig reservation må av Kungl. Maj:t för ändamålet disponeras, på sätt som befinnes lämpligt.

I motionen II:631 har hemställts, att riksdagen måtte till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett av vederbörande utskott närmare angivet belopp för bekämpande av arbetslösheten genom utförande av arbeten rörande nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg såsom beredskapsarbete.

Enligt de regler, som hittills av Kungl. Maj:t tillämpats, hava medel till arbeten å allmänna vägar i allmänhet icke anvisats ur anslagen till beredskapsarbeten. Med hänsyn härtill har utskottet icke kunnat tillstyrka förevarande förslag.

Till den i motiveringen till motionen berörda frågan om utförande av statskommunala reserverbeten i vägstyrelses regi återkommer utskottet i sitt utlåtande nr 153.

För budgetåret 1933/1934 anvisades dels ett anslag av 10,000,000 kronor till lån till främjande av enskild företagsamhet, dels ock ett anslag av 3,500,000 kronor till subventioner till främjande av enskild företagsamhet. Därefter har för innevarande budgetår till lån för sagda ändamål anvisats ett anslag av 3,000,000 kronor. Vidare medgav föregående års riksdag, att Kungl. Maj:t finge av sistnämnda anslag disponera ett belopp av 500,000 kronor till lån för understödjande av utvidgning eller startande av företag.

För nästa budgetår har Kungl. Maj:t hemställt, att av förefintliga reservationer å förenämnda anslag finge användas högst 2,500,000 kronor för understödjande genom lån eller subventioner av utvidgning eller startande av företag.

Departementschefen har i anslutning härtill erinrat om de utredningar, som påginge i syfte att inom de av depressionen svårast drabbade landsdelarna bereda nya sysselsättningsmöjligheter åt befolkningen. Åtgärder av innebörd att i dylika landsdelar skapa nya anläggningar kunde, framhåller departementschefen, förutses i jämförelsevis stor utsträckning påkalla ekonomisk medverkan från statens sida. Det vore enligt departementschefen under dessa

omständigheter av vikt, att Kungl. Maj:t disponerade medel för att kunna lämna erforderligt bistånd. Dock borde, påpekar departementschefen, självfallet tillses, att sådana företag icke startades, som kunde befaras konkurrera ut eller medföra menliga verkningar för redan bestående företag.

Under hänvisning till vad departementschefen sålunda anfört har utskottet funnit sig böra i princip tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende. Utskottet har emellertid ansett, att det ifrågasatta beloppet utan olägenhet borde kunna begränsas till 1,500,000 kronor. Utöver de synpunkter, som departementschefen framhållit och som jämväl utskottet ansett böra beaktas vid dispositionen av nämnda belopp, har utskottet endast velat giva uttryck åt den uppfattningen, att statens bistånd i förevarande hänseende måste lämnas under sådana former, att statsmakterna varken formellt eller reellt bliva bundna för ytterligare stödåtgärder gentemot de företag, som bispringas.

Av det anförda framgår, att utskottet icke kunnat tillstyrka det i motionerna I:344 och II:625 framställda yrkandet, att riksdagen måtte förklara, att vad som vid innevarande budgetårs utgång återstode av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet därefter ej skulle stå till Kungl. Maj:ts förfogande för det med anslagen avsedda ändamålet. Ej heller har utskottet kunnat tillstyrka motionen II:623, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrade direktiv i de hänseenden, här berörts.

Under återopande av det anförda får utskottet alltså hemställa,

I:o) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr A. Vougts förenämnda motion (II:627) samt med avslag å dels herrar J. B. Johanssons m. fl. och A. Lindmans m. fl. förenämnda motioner (I:344 och II:625), i vad desamma avse anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten, dels ock herr C. P. Ossbahrs och herr E. Hällgrens m. fl. förenämnda motioner (II:599 och II:631) för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln anvisa

a) till Statsbeställningar ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) till Statliga och kommunala beredskapsarbeten ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

II:o) att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å dels herrar J. B. Johanssons och A. Lindmans förenämnda motioner (I:344 och II:625), i vad desamma avse användningen av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet, dels ock herrar E. Åqvists och C. O. Johansons i Huskvarna förenämnda motion (II:623) godkänna av utskottet förordade ändringar i grunderna för användningen av nämnda anslag;

III:o) att riksdagen må i anledning av herrar C. I. Asplunds samt E. Hages och O. W. Lövgrens förenämnda motioner (I: 345 och II: 630) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av de åtgärder, som, enligt vad utskottet ovan anfört, må finnas erforderliga.

Stockholm den 28 maj 1935.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Carlsson* i Gävle, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Bergqvist*, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Wallés*, *Gustafsson* i Benestad, *Nylander*, *Sandén*, *Tham* och *von Heland*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson*, *Strindlund*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Skoglund* och *Svedberg*.

Reservationer:

1) av herr *Carlsson* i Gävle, som ansett, att utskottet under åberopande av de skäl, som anförts i motionen II: 623, bort hemställa, att riksdagen måtte *dels* avslå Kungl. Maj:ts förslag om medgivande att, utöver förut för ändamålet disponibelt belopp, använda högst 2,500,000 kronor för understödjande genom lån eller subventioner av utvidgning eller startande av företag, *dels* ock uttala, att låne- och subventionsverksamheten borde, så snart omständigheterna medgäve, avvecklas.

Samme reservant har yrkat, att utskottet måtte hemställa,

- I:o) att riksdagen — — — huvudtiteln anvisa — — —
 a) till Statsbeställningar ..... 500,000 kronor;
 b) till Statliga ..... 3,000,000 kronor;

II:o) att riksdagen må med avslag å *dels* Kungl. Maj:ts förslag angående ändrade grunder för användningar av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet, *dels* ock herrar J. B. Johanssons och A. Lindmans förenämnda motioner (I: 344 och II: 625), i vad de avse användningen av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet, bifalla herrar E. Åqvists och C. O. Jo-

hansons i Huskvarna förenämnda motion (II: 623) rörande avveckling av låne- och subventionsverksamheten m. m.;

III:o) att riksdagen — — — befinnas erforderliga.

2) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Bergqvist*, *Nylander*, *Tham*, *Holmgren*, *Persson* i Falla och *Skoglund*, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande beträffande Kungl. Maj:ts förslag rörande anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten (sid. 3) bort hava följande lydelse:

»Under rådande labila förhållanden inom näringslivet och de internationella konjunkturerna torde det nu mer än någonsin vara nödvändigt att iakttaga den största urskiljning vid valet av medlen i kampen mot arbetslösheten. Med hänsyn till det nuvarande ekonomiska läget i vårt land samt de under de senaste åren vunna erfarenheterna har utskottet ansett, att s. k. allmänna arbeten i öppna marknaden därvid icke böra komma i fråga.

Näringslivet i vårt land befinner sig sedan mer än ett år tillbaka i en konjunkturuell uppsvingperiod. Förbättringen i konjunkturerna har nått en sådan omfattning, att det med tillhjälp av den offentliga statistiken icke förefinnes några svårigheter att påvisa, hurusom den kvarstående arbetslösheten icke kan återföras på konjunkturerna utan till sin huvudsakliga del är permanent.

Det har syntts utskottet uppenbart, att anordnande i större skala av sådana allmänna arbeten, på vilka arbetslöshetspolitiken i Sverige numera inriktats — även om de tillfälligtvis binda en del av den lediga arbetskraften och sålunda medföra temporär lättnad i arbetslöshetsläget — i allt fall ej i någon mån förmår lösa det arbetslöshetsproblem, som går ut på ett motverkande och förhindrande av en till sin natur permanent arbetslöshet. Genom dylika åtgärder träffas nämligen ej roten och upphovet till det onda. Det är uppenbarligen praktiskt ogenomförbart att både förskjuta det allmännas investeringsverksamhet från hög- till lågkonjunktur i konjunkturutjämnings syfte och jämväl använda de offentliga arbetena under högkonjunktur för minskande av då kvarstående arbetslöshet. Användningen av de offentliga arbetena i konjunkturutjämnande syfte förutsätter nämligen en inskränkning därav under högkonjunkturer.

Med hänsyn härtill och på de skäl, som i övrigt framförts i motionerna I: 344 och II: 625 har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om ytterligare medel till beredskapsarbeten.

Av statsrådsprotokollet framgår, att behållningen å de för innevarande budgetår anvisade anslagen till statliga och kommunala beredskapsarbeten vid utgången av februari 1935 uppgick till i runt tal 535,000 kronor. Det ytterligare belopp av 20,000 kronor, som erfordras till täckande av kostnaderna för upprensning av norra inloppet till Färösund, torde böra utgå av nämnda behållning.»

dels att utskottets yttrande beträffande Kungl. Maj:ts förslag angående ändrade grunder för användningen av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet (sid. 4) bort hava följande lydelse:

»Departementschefen har utgått ifrån att de för främjande av enskild företagsamhet disponibla medlen till ett belopp av över 3,000,000 kronor skola tagas i bruk under det kommande budgetåret. Därvid föreslås en sådan ändring av gällande direktiv, som skulle berättiga Kungl. Maj:t att använda största delen av ifrågavarande anslag för understödjande genom lån eller subventioner av utvidgning eller startande av företag. Då den tidigare användningen av de till ifrågavarande anslag hörande medlen torde hava ådagalagt, att uppenbara olägenheter äro förenade med en dylik statlig inblandning i det enskilda näringslivet, samt begärda ändring i grunderna för medelsanvändningen icke är ägnad att minska dessa olägenheter, har det synts utskottet icke föreligga någon tvekan om att den tid nu är inne, då förevarande gren av den statliga hjälpverksamheten i enlighet med de av föregående års riksdag uttryckta önskemålen bör definitivt avvecklas. Då emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, en stor del av behållningen å anslagen redan preliminärt disponerats för tillgodoseende av ineliggande ansökningar, har utskottet icke velat motsätta sig att de till avgörande redan förberedda ärenden fullföljas.

Enligt utskottets beräkning torde i alla händelser vid innevarande budgetårs slut förefinnas ett icke disponerat belopp av minst 1,500,000 kronor. Vad beträffar användandet av dessa medel vill utskottet framhålla följande.

Utskottet anser, att särskild uppmärksamhet bör ägnas frågan, huruvida inom de landsdelar, där arbetslösheten visat tydlig tendens att bliva av permanent beskaffenhet, nya ekonomiskt bärkraftiga sysselsättningsmöjligheter må kunna beredas befolkningen. Emellertid böra de förslag, som i sådant hänseende kunna framkomma, underställas riksdagens prövning, innan de realiseras. Fördenskull finner utskottet påkallat, att av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet av Kungl. Maj:t reserveras ett belopp av 1,500,000 kronor, att, efter riksdagens prövning, disponeras för här ovan angivna ändamål.»

dels ock att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen må

a) i anledning av herr A. Vougts motion (II: 627) och herr C. P. Ossbahrs motion (II: 599) till Statsbeställningar för budgetåret 1935/1936 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) med bifall till herrar J. B. Johanssons m. fl. och A. Lindmans m. fl. förenämnda motioner (I: 344 och II: 625), i vad desamma avse anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten, samt med avslag å herr E. Hällgrens m. fl. förenämnda motion (II: 631) avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag för nämnda ändamål;

II:o) att riksdagen må i anledning av dels herrar J. B. Johanssons m. fl. och A. Lindmans m. fl. förenämnda motioner (I: 344 och II: 625), i vad desamma avse användningen av anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild före-

tagsamhet, dels ock herrar E. Åqvists och C. O. Johansons i Huskvarna förenämnda motion (II: 623) godkänna vad utskottet föreslagit i fråga om användningen av för detta ändamål anvisade medel;

III:o) att riksdagen — — — befinnas erforderliga.

3) av herr *Törnkvist* i Karlskrona, som ansett, att utskottet bort i sin motivering (sid. 3) uttala sig för, att av det för statsbeställningar avsedda anslaget å 500,000 kronor ungefär 100,000 kronor borde kunna disponeras för de av ingenjören E. Sparmann bedrivna konstruktionsarbetena och därmed sammanhängande flygplantillverkning.

4) av *densamme* i fråga om den av herr E. Hällgren m. fl. väckta motionen II: 631.

5) av herr *Jeppsson*.